

**КІЦМАНСЬКИЙ ТЕХНІКУМ ПОДІЛЬСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО АГРАРНО-ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

**КОНЦЕПЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ
Кіцманського технікуму ПДАТУ**

*Нехай наша нація, наш народ український
увійде в ряди справді культурних народів,
нехай сей народ буде високоморальний,
гуманний, благородний і духовно красивий.
Нехай інші народи, дивлячись на те, з
почуттям високої пошани промовлятимуть
слова «Україна», «українці».*

М.Вороний

В С Т У П

СУТНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ

Становлення української державності, інтеграція у європейське і світове співтовариство, відмова від тоталітарних методів управління державою і побудова громадянського суспільства передбачають орієнтацію на Людину, націю, пріоритети духовної культури, визначають основні напрями реформування навчально-виховного процесу.

Ця концепція, як і концепція гуманітарної освіти, є елементом нової ідеології освіти, яка повинна працювати на процес державотворення, становлення народу України як політичної нації.

Стрижнем усієї системи виховання в Україні є національна ідея, яка відіграє роль об'єднуючого, консолідуючого фактора у суспільному розвитку, спрямованого на вироблення життєвої позиції людини, становлення її як особистості, як громадянина своєї держави. Національний характер виховання полягає у формуванні молодого громадянина України незалежно від її етнічної приналежності.

Інтегруючою основою національної системи виховання є спільність історико-географічного походження, мови, культури і традицій, усвідомлення своєї приналежності до українського суспільства. Кожен з цих чинників визначає єдність поколінь сучасних, минулих і майбутніх, сприяє формуванню громадянина-патріота. Науково обґрунтоване, належним чином організоване виховання відображає духовний поступ народу, процес збереження й збагачення його культури.

Виховання підростаючих поколінь відповідає потребам етнокультурного відродження та розвитку як українського народу, так і представників інших етносів, що проживають в Україні, передбачає надання їм широких можливостей для пізнання своєї історії, традицій, звичаїв, мови, культури, формування почуття національної гідності.

Сучасне виховання в Україні має забезпечувати прилучення молоді до світової культури й загальнолюдських цінностей. За своїми формами й методами воно спирається на народні традиції, кращі надбання національної та світової педагогіки.

Національне виховання має суспільний характер. До нього причетні сім'я, найближче соціальне оточення - формальні й неформальні об'єднання, громадські організації, засоби масової інформації, заклади культури, релігійні об'єднання та ін. Роль держави полягає у координації виховних зусиль усіх інституцій суспільства, забезпечення його єдності та пріоритету загальнодержавних (національних) інтересів.

Процес виховання органічно поєднаний з процесом навчання молоді, опанування основами наук, багатством національної й світової культури.

Гуманістичний характер виховання передбачає побудову його змісту й форм на основі глибокого розуміння вихователем природи вихованців, їх індивідуальних рис і можливостей, поваги до особистості дитини, турботі про її гармонійний розвиток, встановлення взаємин співробітництва у навчально-виховному процесі.

Такий підхід передбачає ставлення до кожного вихованця як до неповторної особистості, суб'єкта вільного розвитку, визнання його прав, виходячи із сукупності знань про людину. У зв'язку з цим першорядного значення набуває діяльність соціальних і психологічних служб, які здатні на професійному рівні забезпечити диференціацію та індивідуалізацію виховних впливів.

Дана концепція має на меті визначити пріоритетні завдання виховання у національній системі освіти та основні напрями їх реалізації на сучасному етапі розвитку українського суспільства.

Ідеалом виховання є гармонійно розвинена, високоосвічена, соціально активна й національне свідомою людиною, що наділена глибокою громадянською відповідальністю, високими духовними якостями, родинними й патріотичними почуттями, є носієм кращих надбань національної та світової культури, здатна до саморозвитку і самовдосконалення.

Головна мета національного виховання - набуття молодим поколінням соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнародних взаємин, формування у молоді, незалежно від національної приналежності, рис громадянина Української держави, розвиненої духовності, моральної, художньо-естетичної, правової, трудової, екологічної культури.

Мета національного виховання реалізується, насамперед, через систему виховних заходів. І це вже інтелектуальне надбання кожного педагогічного колективу. Чим самовідданіше працюють педагоги, тим багатша їх система виховної роботи, тим глибший і ширший їх вплив на особистість і тим кращими і досконалішими стають їх вихованці.

ПРИНЦИПИ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ

НАРОДНІСТЬ виховання - єдність національного і загальнолюдського - формування національної свідомості, любові до рідної землі і свого народу, оволодіння українською мовою, використання всіх її багатств і засобів у мовній практиці, прищеплення шанобливого ставлення до культури, спадщини, традицій і звичаїв народів, що населяють Україну, оволодіння надбаннями світової культури;

ПРИРОДОВІДПОВІДНІСТЬ виховання - врахування у процесі виховання багатогранної і цілісної природи людини, вікових та індивідуальних особливостей дітей, учнівської та студентської молоді, їх психологічних, національних і релігійних особливостей;

КУЛЬТУРОВІДПОВІДНІСТЬ виховання - органічний зв'язок з історією народу, його мовою, культурними та прогресивними родинно-побутовими і релігійними традиціями, з народним мистецтвом, традиціями і культурами

інших народів світу, забезпечення духовної єдності, наступності та спадкоємності поколінь, зв'язок виховання з життям;

ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ виховання - розвиток різноманітних форм співробітництва і встановлення довір'я між вихователями і вихованцями, повага до суверенітету особистості дитини, розуміння її запитів та інтересів;

ГУМАНІЗАЦІЯ виховання - пріоритет завдань самореалізації особистості вихованця, створення умов для вияву обдарованості і талантів дітей, формування гуманної особистості, щирої, людяної, доброзичливої, милосердної;

БЕЗПЕРЕВНІСТЬ І НАСТУПНІСТЬ виховання - досягнення цілісності і наступності у вихованні, перетворення його у процес, що триває впродовж усього життя людини; нероздільність навчання і виховання, що полягає в їх органічному поєднанні, підпорядкуванні змісту навчання і виховання формуванню особистості;

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ І ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ виховного процесу - врахування у виховній роботі рівнів фізичного, психічного, соціального, духовного, інтелектуального розвитку вихованців, стимулювання активності, розкриття творчої індивідуальності кожного;

ПОСЛІДОВНІСТЬ, СИСТЕМАТИЧНІСТЬ І ВАРІАТИВНІСТЬ ФОРМ І МЕТОДІВ виховання - свідомість, активність, самодіяльність і творча ініціатива студентської молоді, поєднання педагогічного керівництва з ініціативою і самодіяльністю студентів, зв'язок виховання з життям, трудовою діяльністю народу і продуктивною працею. Прищеплення любові до праці і поваги до людей. Ознайомлення з основами сучасного агрополісислового і сільськогосподарського виробництва, будівництва, транспорту, мфери обслуговування. Розвиток у студентів трудових навичок і вмінь, готовність до життєвої адаптації в умовах ринкових відносин;

ГАРМОНІЗАЦІЯ РОДИННОГО І СУСПІЛЬНОГО виховання - організація педагогічного всеобучу батьків, об'єднання і координація виховних зусиль усіх суспільних інституцій.

ОСНОВНІ НАПРЯМИ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ

Реалізація основних завдань і принципів виховання у національній системі освіти здійснюється у ряді пріоритетних напрямів.

Патріотичне виховання - формування патріотичних почуттів означає вироблення високого ідеалу служіння народові, готовності до трудового та героїчного подвигу в ім'я процвітання української держави. Воно покликане формувати громадянина-патріота, виробляти глибоке розуміння громадянського обов'язку, готовність у будь-який час стати на захист Батьківщини, оволодівати військовими і військово-технічними знаннями, спонукати до фізичного вдосконалення, а також вивчати бойові традиції та героїчні сторінки історії українського народу, його Збройних Сил.

Правове виховання - формування правової культури - прищеплення поваги до прав і свобод людини і громадянина, Конституції, державних символів (Герба, Прапора, Гімну); знання й дотримання у поведінці Законів України; активна протидія особам та установам, що порушують закони, завдають збитків державі, зазіхають на територіальну цілісність і незалежність України.

Моральне виховання - прищеплення й розвиток моральних почуттів, переконань і потреби поводити себе згідно з моральними нормами, що діють в суспільстві. Опанування духовною культурою людства, нації, найближчого соціального оточення. Наслідування кращих моральних зразків своєї родини, українського народу, загальнолюдських моральних цінностей.

Цілісний процес виховання передбачає художньо-естетичну освіченість і вихованість особистості. Виховуючи у молоді естетичні погляди, смаки, які ґрунтуються на народній естетиці та на кращих надбаннях цивілізації, національне виховання передбачає вироблення умінь власноручно примножувати культурно-мистецьке надбання народу, відчувати й відтворювати прекрасне у повсякденному житті.

Трудове виховання - формування творчої, працелюбної особистості, умілого господаря, що володіє відповідними навичками та вміннями, професійною майстерністю, на основі сучасних знань про ринкову економіку може самостійно віднайти застосування власним здібностям у системі виробництва, науки, освіти.

Фізичне виховання - утвердження здорового способу життя як невід'ємного елемента загальної культури особистості. Повноцінний фізичний розвиток особистості, формування її фізичних здібностей, зміцнення здоров'я, гармонія тіла і духа, людини і природи - основа фізичного виховання.

Екологічне виховання дітей та молоді передбачає формування екологічної культури особистості, усвідомлення себе частиною природи, відчуття відповідальності за неї як за національне багатство, основу життя на землі, залучення вихованців до активної екологічної діяльності, нетерпиме ставлення до тих, хто завдає шкоди природі.

Розглянуті напрями виховання тісно взаємопов'язані, доповнюють один одного, мають самостійне теоретико-методологічне значення. Разом з тим, усі вони утворюють цілісну систему національного виховання.

ВИХОВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ, ГРОМАДСЬКОЇ ЗРІЛОСТІ, ПАТРІОТИЗМУ В КОНТЕКСТІ КОМПЛЕКСНОГО ПЛАНУ ВИХОВНОЇ РОБОТИ В НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Педагогічний колектив нашого навчального закладу прагне до гармонійного поєднання процесу виховної роботи з процесом виховання молоді, опанування основами наук, багатством національної і світової культури. При цьому основна увага звертається на виховання студентської молоді у дусі пріоритету загально людських цінностей, національної свідомості. Вважаємо, що виховувати громадян, які не знають і не люблять своєї землі, нації, мови, культури, аморально з позиції етики і злочинно з позиції службових обов'язків. Пам'ятаймо, що від того, яким цінностям молоде покоління буде надавати перевагу, залежить і доля самої молоді і доля суспільства в цілому.

Хто ми? Яких батьків? Чиї діти? Не кожен правильно відповість на вічні запитання, бо ми ще не знаємо по-справжньому своєї історії і культури. Великий патріот своєї Батьківщини Василь Симоненко застережливо заповів нам: «В океані рідного народу відкривай духовні острови». Тому культурно-

історичні традиції українського народу, їх діалектична єдність з всезагальною людською культурою – основне джерело формування змісту роботи педагогічного колективу технікуму.

Весь комплекс роботи педколективу по формуванню національної свідомості студентської молоді зосереджений на єдиному плані виховної роботи в технікумі, який складається на навчальний рік, обговорюється і затверджується на засіданні педради, узгоджується з планами роботи циклових комісій, бібліотеки, керівників фізичного виховання і художньої самодіяльності, відображає значну частину тематичних виховних годин, що проводяться в академічних групах. При складенні комплексного плану враховуються вікові особливості студентської молоді, а також окремі її інтереси, загальноосвітній та культурний рівні, окремі психолого-педагогічні проблеми, які виникають під час і час від часу в колективі в залежності від впливу соціального середовища чи інших факторів. Виховні заходи плануються за напрямками виховання, рекомендованим Концепцією національного виховання та Концепцією виховання дітей та молоді в національній системі освіти, а це саме:

1. Науково-педагогічні проблеми, над вирішенням яких працює колектив навчального закладу.

2. Організаційна робота із студентами і батьками.

Планування роботи.

Адаптація студентів нового прийому.

Робота з випускниками.

Забезпечення умов для самореалізації особистості відповідно до її здібностей, суспільних та власних інтересів.

Робота з батьками.

3. Основні напрями виховання.

Національно-патріотичне виховання.

Морально патріотичне виховання.

Правове виховання.

Художньо-естетичне виховання.

Фізичне виховання.

Екологічне виховання.

Вступна частина єдиного плану виховної роботи містить в собі основні завдання педколективу в даному напрямку на навчальний рік, основні принципи здійснення виховної роботи, а також основні форми виховних заходів.

Перед кожним розділом плану додатково формулюються основні завдання. Зосередивши свої зусилля на формуванні національної свідомості студентської молоді, педагогічний колектив працює над розв'язанням таких основних завдань:

- допомогти студентам в засвоєнні певного кола знань про національні особливості, звичаї, традиції українського народу, його історичне минуле і сьогодення, національну символіку тощо;

- сформувати в студентів позитивне, свідоме і стійке ставлення до засвоєння цих знань, прагнення до їх самостійного поглиблення;

- формувати у студентів загальнолюдські моральні цінності, збагачувати їх етичний досвід, поглиблювати знання про культуру поведінки, мови,

спілкування / недоліки в сімейному вихованні /, загальна низька культура молоді роблять цю ділянку роботи особливо актуальною;

- розширити правові знання молоді, виховувати повагу до законодавства України, формувати глибоке усвідомлення взаємозв'язку між ідеями індивідуальної свободи людини, тобто її правами та їх громадською діяльністю відповідальністю, спонукати вихованців до активної протидії проявам аморальності, правопорушенням, бездуховності, антигромадській діяльності.

Основними підходами до студентів як унікальної особистості його ставлення до нього як суб'єктами власного розвитку є сукупність знань про людину та високий професіоналізм.

ПСИХОЛОГО – ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ

Дві головні ідеї лежать в основі нашого сучасного життя – ідея побудови Української держави та ідеї демократії. Відродження Української держави передбачає, в першу чергу, розвиток духовної культури народу, формування національної свідомості. Тому українське виховання, як і виховання всіх європейських держав, повинно бути національним.

Людина як предмет виховання є істотою двоєдиною, що втілює в собі матеріальне і духовне, тіло і душу. Досягнення українського народу в духовній сфері дуже значні, але ступінь їх засвоєння сьогодні ще недостатній. Тому, щоб досягти бажаного результату у виховній роботі з студентською молоддю, необхідно врахувати психолого-педагогічні засади сучасного українського виховання.

В першу чергу, не можна зводити процес національного виховання лише до фольклорно-етнографічного рівня. Проводячи виховні заходи, спрямовані на формування національної свідомості своїх вихованців, ми підкреслюємо, що кожен народ має свою національну неповторність, завдяки чому отримує можливість зробити гідний внесок у загальну скарбницю народів. Але одночасно важливе усвідомлення того, що український народ увібрав в себе і скарби світової культури.

Формування національної свідомості передбачає врахування національних особливостей психології, зокрема національного характеру. Для нас важливо зрозуміти, яким чином певний набір національного характеру. Для нас важливо зрозуміти, яким чином певний набір національно-специфічних властивостей передається із покоління в покоління. Є тут біогенетичні чи лише соціально-історичні основи?

Прадавня українська культура з'явилася, утверджувалася, зростала і досягала значних світових злетів на культі землі, землеробської праці. Праця на землі вимагає значного спадкоємного багажу знань, умінь, господарності, роздумів, сумнівів, передбачень, вивчення досвіду поколінь, напруги інтелектуальної і м'язової. Формується характер за логічним мисленням, ігнорування гарячкості та поспішності, а натомість домінують у характер розважливості та обережності, глибока задума.

Козацька доба породила звичайний дух лицарства, оманлива велич волі покликала до життя небувалий до того розвиток кобзарського мистецтва. Дума та історична пісня стає тим інформативним та ідейним чинником, який формує

душу, духовність нації, її невідступну жадобу до волі, самостійності, до створення своєї державності.

Отже риси, які ми сприймаємо як специфічні особливості національної психології, це продукт певних історичних умов культурних виливів. Формування нації українського народу було тривалим і складним, тому такий складний і суперечливий наш національний характер. Період розквіту змінювався занепадом, віковичне прагнення до волі та незалежності – століттям іноземного панування.

Зміна історичних умов сприяє закріпленню одних рис і зникнення інших, які були традиційними для народу на протязі ряду поколінь. Чи не в цьому сьогодні проблема лідера для сучасної України? Адже тоталітарний режим прагне до навіювання індивідуальності формування слухняної «сірої маси». При цьому ті, хто не вписується в задану схему, знищується за духовне або фізичне.

Отже, формування національної свідомості в навчальному закладі відбувається на основі наукового аналізу історичного минулого, історико-культурної та ідеологічного спадку, національних традицій, міжнаціональних відносин, соціально-економічних процесів. Вихованець є суб'єктом виховання. Він сам формує для себе потрібну йому модель поведінки на основі власного чи підказаного йому ставлення до світу. І від того, наскільки активною та ефективною буде ця підказка з боку педагогічного колективу, залежить кінцевий результат - держава отримає національно-свідомого громадянина чи байдужу людину.

При розробці змісту і методів кінцевого виховання ми намагаємося використовувати психолого-педагогічні дані про вікові особливості наших вихованців. При роботі з студентами перших-других курсів ми робимо акцент на емоційному впливові виховних заходів. Тому тут переважають література, музичні композиції, участь в проведенні народних свят і обрядів.

Працюючи з студентами старших курсів, намагаємося розвивати їхні пізнавальні здібності, формувати стійкий інтерес до історичної народознавчої літератури. Саме для цієї вікової групи проводяться літературні читання, усні журнали, заочні подорожі історичними місцями України. Всіх студентів намагаємося залучити до краєзнавчої роботи.

Плануючи виховні заходи для випускників, ми враховуємо те, що майбутні батьки, які будуть виховувати нове покоління українців. Знайомимо студентів з основами етнопедагогіки, традиціями національного виховання. Саме тому в плані роботи класного керівника груп четвертого курсу є такі тематичні виховані, як «Колискова для сина», «Не ріж косу», «Сім'я і родинне виховання в Україні з найдавніших часів» та ін.

Важлива наявність реальної можливості для студентів зробити свої відкриття, самостійно знайти в звичайних речах незвичайні елементи і явища.

Проводячи роботу з національного виховання, важливо пам'ятати, що ми маємо справу з одним з найтонших та найуразливіших людських почуттів - почуття національної гідності. Але воно не повинне перерости в почуття національної вищості. Не можна сформувати патріота своєї держави, принижуючи гідність інших народів та націй. Тому ми намагаємося виховувати у своїх студентів почуття дружби і взаєморозуміння з представниками інших

національностей, які навчаються в технікумі: росіяни, молдовани, румуни та інші.

Шлях де успіху в сучасному українському вихованні веде найперше через моральне відродження і становлення ідеалізму самих вихователів. Вихователь не може зробити іншу людину кращою, ніж він сам. Темою виховної роботи в технікумі займаються люди творчі і небайдужі.

ЕЛЕМЕНТИ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Навчальний план в технікумі складається з дисциплін, які дають змогу викладачам залучати до виховного процесу національні цінності, які втілюють в собі ідеали і цілі українського народу.

Поглиблене вивчення історії України - відмінна риса нашого часу. Воно сприяє національно-культурному відродженню української держави. Знання славних і трагічних сторінок багатовікової історії українського народу необхідні всім, хто прагне бачити її незалежною і процвітаючою.

Вболіваючи за долю українського народу, необхідні всім, хто прагне бачити її незалежною, з гіркотою писав О.П. Довженко Діюча програма з історії України дозволяє гнучко будували навчальний процес, враховуються і особливості історичного минулого, так і рівень підготовленості студентів до сприйняття навчального матеріалу.

Актуальною є проблема поліпшення форм і методів викладання історії України, необхідний пошук більш дохідливих способів засвоєння об'єктивних знань.

На уроках вітчизняної історії студенти знайомляться з витоками української нації та її місцем у загальнолюдських процесах, зародженням та розвитком українського етносу, державності, національним відродженням.

Великий інтерес у студентської аудиторії викликає неупереджена історія східних слов'ян, Київської Русі. Наші предки, наша держава були тривалий час заслоною для західноєвропейських країн перед навалою кочових ватаг із Сходу, ефективним фактором стабілізації в Європі, запорукою росту й розвитку культури та цивілізації. Лише ця одна обставина вселяє в серця наших вихованців духовні сили, віру в те, що і в майбутньому нашому народові під силу дерзання, боротьба за прогрес, за мир у світі, за справедливість

Козацький рух України був однією з найяскравіших сторінок літопису боротьби українського народу за політичну і державну незалежність. Тому темі козацтва, його ролі в історії приділяється особлива увага при вивченні програмного матеріалу.

Студенти готують і обговорюють реферати: "Заняття, побут, звичаї козаків", "Військово мистецтво, морські походи козаків," "Запорізька Січ": виникнення устрій", "Причини, характер визвольної війни українського народу середини ХУІІ ст." та ін. На уроках широко використовується краєзнавчий матеріал, адже наш край - це козацький, край.

Процес становлення правової держави і громадського суспільства за незалежної України передбачає можливість кожному мати свої політичні переконання. Тому нам необхідно готувати студентів до обов'язкової участі з політикою, гуманізувати їх політичні інтереси, дати уяву про ідеологію,

зовнішню і внутрішню політику нашої держави. Без цього неможливо сформулювати громадянську самосвідомість особистості.

Багато століть не затихають дискусії про те, що таке культура, висуваються різні концепції про сутність культури, перспективи її розвитку, вплив на духовність людини, нації. Слово "культура" є у всіх мовах народів світу. Бо ж культура - це образ народу.

По-різному можна сприймати час, у який ми зараз живемо.

Для одних це, перш за все, період економічного занепаду для інших початок національного і культурного відродження, духовного відродження людини, зростання інтересу до проблем вітчизняної історії, витоків національної культури.

Зрозуміло, що українській національній культурі, щоб відродитись, необхідно повернутися до загальнолюдських цінностей, творчо засвоїти ті елементи досягнень сучасної цивілізації, які зарекомендували себе як фактор розв'язання проблем суспільного розвитку.

У час коли українська нація виборює свободу і право бути вільною, рівною серед інших, завдання предмета «Українська і зарубіжна культура» спрямовані на навчання та виховання національно усвідомленої особистості шляхом пізнання свого коріння та самотвердження і реалізації в полікультурному просторі.

Цей предмет повинен вивчатись як синтез історії України, українського фольклору, літератури і мистецтва.

Українська і зарубіжна культура дасть можливість на певному етапі студентам без труднощів орієнтуватися у складних образах давньоукраїнської літератури та класичній українській поезії, розуміти і знати витoki різних видів мистецтва, зрештою цей предмет повинен стати частиною розуміння наукової культури світу тощо.

Народознавчі підходи у висвітленні тем з української культури (календарні свята, різноманітні ярмарки, новорічний вертеп) звільняють від примусовості, надуманості і абстрактності, заповнюють той вакуум, що утворився після падіння старих ідеологічних догм, які тяжіли над навчальними закладами. Слід наголосити на необхідності широкого впровадження в практику виховної роботи лекцій, заходів саме на основі народних традицій. Уроки української мови розкривають студентам мовні скарби рідного народу. Тому вивченню мови належить пріоритетна роль в оволодінні студентами духовними цінностями, величезним надбанням народу і нації. Головною метою навчання є формування національної особистості, яка характеризується свідомим сиваленням до мови, а отже мисленням і інтелектом.

Роль уроків з української літератури в національному вихованні особлива, тому що слово одягнене в яскраву художньо-естетичну форму, виступає потужним носієм духовної енергії народу, має властивість випромінювати цю енергію заряжаючи нею читача. З поезій безсертного Шевченка, віршів В.Сосюри, В.Симоненка, А.Малишка.

Вихованню загальнолюдських моральних цінностей здавна служать ліричні пісні, балади, неперевершені зразки української духовності, справжні шедеври світової інтимної лірики, які вивчаються на уроках.

Любов до рідної землі, повага до батька-матері, пам'ять про предків, шанування рідної мови, історії усвідомлення себе кров'ю і плоттю свого народу,

бажання передати його духовні надбання у спадок наступним поколінням - це природні почуття кожної людини будь-якої національності.

Завдання словесника - виховати за допомогою слова це святе почуття патріотизму

Певну інформацію про народні знання, здобуті емпіричним шляхом зусиллями багатьох поколінь, можна дати студентам у процесі вивчення всієї інших дисциплін: на заняттях з математики - про народну математику, з географії - про народну метеорологію, фізкультури - про народну медицину ДПЮ - про військову справу тощо.

СИСТЕМА НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ У ПОЗАКЛАСНІЙ РОБОТІ

Система національного виховання в позакласній роботі навчального закладу спрямована на самопізнання, самоусвідомлення, самовдосконалення самореалізацію студентської молоді.

Патріотичне виховання є основою духовного розвитку особистості, складовою частиною національного світогляду і поведінки. Патріотичне загартування є могутнім стимулом у боротьбі за розбудову нової незалежної України. Особлива роль тут належить історичній пам'яті. Тому велику увагу педагогічний колектив нашого навчального закладу приділяє значенню державних національних свят, таких як День Перемоги, День Незалежності, День Конституції, День Соборності та інші.

Сьогодні у нашому суспільстві активно руйнуються старі стереотипи, змінюється ставлення до багатьох подій минулого, але є події, які не можуть бути девальвовані.

Формування національної свідомості здійснюється на основі наукового аналізу історичного минулого. Історико-культурної та ідеологічної спадщини, міжнародних відносин. За участю викладачів суспільних дисциплін, розроблено і рекомендовано для проведення в групах циклу тематичних виховних годин «Українська символіка». Велика увага приділяється символам невідомо, адже коли людина усвідомила себе, вона прагнула до самовираження. На виховній годині студенти знайомляться з історією народження і розвитку даних символів.

Велику зацікавленість у студентів викликає історія створення і поширення гімну нашої держави «Ще не вмерла Україна». Сьогодні формується система нагород України. А чи були українські нагороди в минулому? Відповідь на це питання допомагає отримати тематична виховна година «Нагороди Української держави».

Тривалий час уваги політиків і значної частини України превертала конституційний процес. Сьогодні прийнята Конституція незалежної української держави. Але її глибоке вивчення неможливе без осмислення конституційних традицій українського народу.

Тому студенти провели теоретичну конференцію на дану тему, під керівництвом викладачів юридичних дисциплін. На засіданнях намагаються поєднувати традиції і нові діалогові і монологічні прийоми на тему, використовували уривки з кінофільмів. План роботи складається на семестр. Враховуємо, що теми які виносяться аудиторію повинні бути цікавими для слухачів.

Важливу роль у підвищенні якості роботи у навчальному закладі відіграє методичне об'єднання класних керівників та вихователів гуртожитку, адже виконання завдань, які стоять перед викладачами, вирішальною мірою залежить від їхньої теоретичної методичної підготовки, впровадження елементів передового педагогічного досвіду в практику роботи кожного.

На методичному об'єднанні розглядалися такі питання:

Організація антиалкогольної та антинікотинової пропаганди в групах нового набору, «Методичне спрямування культури на зміст, мотивацію та критерії вихованості людини», «Організація змістовного дозвілля студентів через залучення «іх до гурткової роботи» проводилась дискусія «Індивідуалізація виховного процесу в світлі вимог концепції національного виховання», обмін досвідом «Робота класного керівника по формуванню в студентів свідомого ставлення до навчання та до відповідальності за власні вчинки» та ін.

Як зберегти і передати нащадкам усі ті кращі надбання національної культури, що Були виплекані протягом століть українським народом? Що треба зробити сьогодні, аби й завтра лунала українська пісня, не всихало джерело народної мудрості і творчості?

Які зусилля докласти, щоб створити таку атмосферу, аби молодь не цуралась національного спадку, щоб не тільки на заході шукала свої ідеали?

Ці проблеми займають сьогодні важливе місце в роботі бібліотек навчальних закладів. Адже роль бібліотек у відродженні національної культури в умовах розбудови української державності значно зростає.

Працівники бібліотеки технікуму проводять в цьому напрямку певну роботу.

Нині молодь має особливий інтерес до книг, що висвітлюють духовність України, правдиву її історію. Тому особлива увага приділяється оперативному поповненню фонду бібліотеки літературою з історії України, народознавства, культури, побуту населення України.

Нестачу інформації з цих питань компенсують вирізками з газет та журналів які зберігають у папки:

«Мій край - моя Історія жива»,

«Тобі розкаже сива давнина».

В читальному залі бібліотеки діз «Календар знаменних і пам'ятних дат», який знайомить студентів з основними датами, подіями історичного минулого та багатогранного сучасного життя.

Переважає більшість масових засобів, які проводяться в бібліотеці, готуються разом із викладачами технікуму та кураторами.

Особливо тісний зв'язок підтримується з викладачами української мови та літератури. Так було проведено літературно-музичну годину «Ти наше диво калинове, кохана материнська мово» і літературний вечір «Кохання в житті творчості Т.Г. Шевченка».

Цікавим для молоді з цикл масових заходів «Свята народного календаря». Сюди входять: усний журнал «Зима прийшла - празники привела» літературна композиція «Звичай - скарб українського народу», «Свята, що відроджуються» і інші, які знайомляться з святами календарного циклу, традиціями, звичаями і обрядами українського народу, з легендами та історією релігійних свят, з народними звичаями пов'язаними з початком та

закінченням с/г робіт. Повернення до історичного минулого свого краю, відродження та популяризація українських традицій - головний напрямок проведення таких виховних заходів, як літературно-мистецьке вернісаж: «Поезія на полотні».

Зрозуміти загальнолюдські цінності допомагають такі виховні заходи бібліотеки, як година-роздум «Відродити землю і душу», тематичний вечір «Честь і безчестя — два полюси духовного життя» година прекрасного «Поділись добром душі своєї», диспут «Про ввічливість, про такт, про делікатність».

В процесі виховання у студентів національної свідомості бібліотекарі пам'ятають, що звернення до традицій зовсім не означає нехтуванням сьогоденням. Тільки осмисливши минуле, пізнавши витoki своєї культури та історії", можна чіткіше зрозуміти своє сьогодення і уявити своє майбутнє.

«Берегиня, - пише В. Скуратівський, - це наша оселя. Усе, що з у ній, що ми нажили, що приберегли, от своїх батьків та дідусів, чим збагатилися, - хатнім пожитком, дітьми, піснею, злагодою чи суперечкою, добрим словом, спогадом... - усе це є Берегиня».

А й справді, чим освятилися і що взяли в спадок від своїх рідних наші вихованці? І було вирішено створити в навчальному закладі кімнату народознавства.

Відкриттю світлиці передувала творча робота. Студенти писали свої родоводи, добирали з журналів матеріали про Україну, проводили літературно-музичні вечори.

А потім почали приносити в кімнату речі домашнього вжитку, які характеризують побут наших предків: рубель і качалку, коцюбу, рогачі, макітри, веретено, мотовила, прядку, горнятка, ткацький станок, полумиски. Це дало змогу організувати в кабінеті спеціальні народознавчі екскурсії, групи першого курсу започаткувала щей відродження давніх українських ремесел: гончарства, ткацтва вишивки. Спільна праця над створенням світлиці забезпечувала певну виховну і пізнавальну мету. Студенти збагачувались духовно, пізнавали справжні цінності прилучалися до глибинних пластів народної культури, внаслідок чого починали відчувати себе причетними до великого роду - свого народу.

Створений колективними зусиллями народознавчий кабінет використовується для проведення уроків української мови та літератури. Так, уроки за творами укр. письменників 2 половини 19 ст. селянсько тематики проводяться саме в цьому кабінеті. Студенти потрапляють в атмосферу селянського побуту.

Але головне завдання кабінету народознавства — сприяти відродженню, вихованню нац. свідомості, яка включає знання історії свого народу, мови, культури. З цією метою проводяться різноманітні народознавчі заходи.

Студенти зібрали колядки, щедрівки, веснянки, весільні пісні, записали обряд стародавнього весілля, свято Івана Купала.

Викладачі переконані, що рідна мова - життя народу, вияв його нац. буття, універсальна скарбниця духовних надбань і основний засіб їх передачі з покоління в покоління.

Виховання - постійний спільний процес, в якому об'єднуються зусилля викладачів, батьків, студентів. Тому на свої виховні години запрошуємо

батьків, дідусів і бабусів, які приходять зі своїми вишиванками, власними виробами.

Одним з найбільших свят на Україні є Великдень.

З історією цього свята, з народними звичаями і обрядами його познайомились студенти під час проведення виховної години. Є в нашого народу свої символи, опоегизовані обряди дерев, птахів, квітів. Знайомству з ним була призначена літературна музична композиція «Без верби і калини немаз України».

Вихованню любові і прекрасного ставлення до природи, вічних символів вишні і барвінку сприяло проведення літературно-музичних композицій «З вишневого саду» і «Стелися барвінку».

Скільки прекрасних, барвистих пейзажів, пов'язаних з вишнею і барвінком, повстало перед очима з творів укр. письменників.

Одне з перших занять присвячується темі «Мово рідне, слово рідне...». Під час такого заняття звучать висловлювання про мову видатних людей, відомих укр. письменників, інсценуються уривки з творів українських класиків. Великий інтерес викликало відкрите засідання літературного гуртка «Ти наше диво калинове, кохана материнська мово».

До недавнього часу й негадалося, що темою виховної години може бути звичайний український рушник, історія створення витвору талановитих жіночих рук, уміння читати мудрі візерунки - усе це глибоко захопило присутніх.

Готуючи виховну годину на тему: «Український рушник - символ любові і незрадливості», студенти зібрали біля 50 рушників з різних куточків Західної України, які прикрашають кабінет народознавства. Студенти не тільки розповіли про призначення кожного рушника, а й інсценізували обряди сватання, весілля, де рушники використовувалися досить широко.

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ В УЧБОВОМУ ЗАКЛАДІ

Наш день сьогоднішній закладався вчора, день завтрашній закладався сьогодні. І тому майбутнє України як держави залежить від того, чи буде підростаюче покоління усвідомлювати свою місію - бути українським народом.

Щоб підготувати молодь до життя, треба розвивати різнобічну активність, самостійність, ініціативність, творчість, удосконалювати форми і методи виховної роботи в цьому напрямку.

Виховний ідеал української молоді формується під впливом змістовної виховної роботи викладачів-наставників як в ході навчального процесу так і поза ним. Наша історія, культура - одні з найбагатших у світі - дають нам можливість створити свої ідеали, повернути із забуття імена славетних лицарів України, видатних людей, якими пишається весь світ. Сьогодні цілком очевидно, що між ідеалами і дійсністю існує прірва, подолати яку під силу лише активній, ініціативній людині, спрямованій у повсякденній діяльності на реальне подолання протиріч, що виникають. Тому так важливо, на нашу думку, плекати високі інтелектуальні здібності та розвивати логічне мислення у студентів, формувати культуру розумової праці, виробляти уміння самостійно здобувати знання і застосовувати їх у практиці.